

Вісник МЕТОДИСТА

Інформаційно - методичний вісник, №1 (1), жовтень, 2013р.

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Нинішній етап розвитку освіти в Україні характеризується пошуками нетрадиційних підходів до розв'язання освітніх та навчально-виховних завдань.

Проблема інноватики в усіх соціально-економічних галузях, у тому числі освіти, поставлена державою в ранг пріоритетних. Ось чому звичними у наших навчальних закладах стали такі терміни, як «інноваційні технології», «інноваційна школа», «інноваційний освітній простір», «інноваційний освітній процес», «інноваційна педагогічна діяльність», «інноваційна управлінська діяльність».

У загальноосвітніх школах нашого району є чималий досвід упровадження інноваційних технологій в управлінській діяльності керівників, у навчально-виховному процесі та позакласній виховній діяльності.

Результатом інноваційної діяльності навчальних закладів стало успішне впровадження моделей шкіл: НВО «Освітній округ»; НВО «Шкільний округ», Школа здоров'я, Школа життєтворчості, Школа творчості, Школа успіху...

У навчально-виховному процесі більшість наших педагогів використовують нові педагогічні технології на основі особистісної або розвивальної концепції навчання. Окремі педагоги в практичній діяльності використовують педагогічні технології на основі активізації й інтенсифікації діяльності учнів, на основі дидактичного удосконалення і реконструювання матеріалу, а

також природовідповідні, попредметні, альтернативні технології навчання і виховання учнів. У методичному портфоліо сучасного учителя особливе місце відведено інтерактивним, проектним та інформаційно-комунікаційним технологіям.

Приємно відзначити, що Митинецька ЗОШ I-III ст. має статус експериментальної школи та включена в експериментальне дослідження з питання «Теоретико-методичні засади формування екологічної компетентності учнів старших класів загальноосвітньої школи сільської місцевості». Успішно завершилось упровадження наукового психолого-педагогічного проекту «Вибір успішної професії» на експериментальному майданчику Красилівського НВК, дослідження на якому проводилось з 2008 по 2013 роки.

Інноваційні проекти Пілотної школи та Глобального фонду «Посилення спроможності педагогів у забезпеченні спроможності педагогів у забезпеченні дієвої профілактики ВІЛ/СНІДу, протидії стигмі і дискримінації» упроваджує Красилівська ЗОШ I-III ст. №3 та В.Зозулинецька ЗОШ I-III ст. Апробація авторських програм проходить в Антонінському НВО «Освітній округ», а 18 загальноосвітніх шкіл в минулому навчальному році і 3 у поточному році здійснюють апробацію експериментальних підручників. Усі загальноосвітні школи, які отримали НКК, апробують електронні посібники та підручники.

Районний методкабінет під керівництвом Центру НМР з питань дослідно-експериментальної та інноваційної роботи ХОІППО проводить значну роботу з питань упровадження інновацій у науково методичній роботі з педагогічними кадрами. Значна частина педагогів має можливість пройти курсову підготовку за інноваційним проектом: курси особливого формату (КОФ).

Методична служба району і надалі сприятиме впровадженню інноваційних технологій у роботі навчальних закладів, забезпечуватиме науково-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи педагогів.

Пріоритетним напрямом роботи райметодкабінету у поточному році буде питання «Формування професійної компетентності педагогічних працівників, удосконалення їх фахової майстерності, розвиток творчої ініціативи і успішна реалізація завдань навчально-виховного процесу в умовах інноваційного освітнього простору». Сподіваюсь, що цей випуск інформаційно-методичного вісника райметодкабінету сприятиме успішному впровадженню нових Державних стандартів освіти в навчальних закладах району.

Н.ГЛУЩУК, завідувач райметодкабінету.

Науково-методична робота

Інноваційна діяльність вчителя

Розвиток сучасної школи неможливий без уведення в її життя інновацій, які спонукають усіх учасників навчально-виховного процесу переосмислити свої знання, методику викладання предмету, управлінські дії, визначити й спрямувати свою діяльність у найперспективніших напрямках.

Нові Державні стандарти як початкової, так і базової та повної загальної середньої освіти вимагають не лише оновлення змісту програм і підручників, а й нових активних форм, методів та прийомів у процесі викладання навчальних предметів. У нових умовах реформування школи учитель має забезпечити особистісно-орієнтований, компетентнісний та діяльнісний підходи до навчання учнів. Адже сучасний урок – це в першу чергу нестандартний урок, на якому активно використовуються інноваційні технології навчання, завдяки яким краще формуються предметні компетентності, пізнавальні інтереси та критичне мислення школярів, створюються умови для розвитку обдарувань та творчої активності учнів.

Ми підтримуємо педагогічні інновації педагогів, які ґрунтуються на досягненнях педагогічної науки. Щоб шлях

педагогів був легшим у напрямку використання нових технологій навчання, ми проводимо роботу з упорядкування бази дослідно-експериментальної діяльності навчальних закладів району, формуємо банк загальнопедагогічних, управлінських, навчальних та

виховних інновацій педпрацівників району та оновлюємо анотований каталог інноваційної діяльності учителів, вихователів, керівників гуртків та тренерів. Віримо в те, що запропонований банк інноваційних технологій значно розширить обрії професійного порт фоліо кожного вчителя.

Успіхів вам та енергії на шляху втілення в практику роботи інноваційних технологій навчання та виховання учнів!

Г.САВЧЕНКО,
методист райметодкабінету.

БАНК ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНИХ та УПРАВЛІНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1. Системно-цільовий підхід до управління школою

Автор-розробник – С.Подмазін.

Суть. Основою системно-цільового підходу до управління розвитком школи є побудова ідеальної системи діяльності школи на базі наявних можливостей суспільства, тенденцій його соціокультурного розвитку, існуючих і прогнозованих потреб особистості й суспільства.

Стратегічні цілі формуються не як «цілі-мішені», що характерно для проблемно-цільового управління розвитком школи, а як «цілі-маяки». Останні досягаються через підцілі (завдання), прогнозовані у конкретній часовій перспективі, що сприяє встановленню більш плавного курсу на розвиток школи. Для даної технології характерним є складання таких документів, як «Ієрархія цілей діяльності школи», «Технологічна карта діяльності школи», «Програма розвитку школи».

Прогнозовані результати: розвиток навчального закладу, як відкритої системи, здатної до самоорганізації; узгодження зовнішніх чинників розвитку з власними тенденціями саморозвитку школи

2. Програмно-цільовий підхід до управління школою

Автор-розробник – О.Мармаза

Суть. Управління розвитком навчального закладу здійснюється в межах програмно-цільового підходу. Програма розвитку – це робочий документ для організації перспективної і поточної діяльності закладу, який містить відомості про стан школи і її окремих підсистем; гіпотетичну модель закладу, бажану в майбутньому; описує зміст діяльності та послідовність дій, що приведуть до передбачуваного результату. Передбачається 5 етапів розроблення програми: аналітичний, концептуальний, організаційний, практичний, підсумковий.

Прогнозовані результати: перехід із режиму функціонування в

режим розвитку навчальним закладом.

3. Проектно-цільовий підхід до управління школою

Автор-розробник – І.Осадчий

Суть. Управління розвитком навчального закладу здійснюється шляхом розроблення каскадної програми. Назва останньої вказує на сукупність реалізації цільових проектів, які спрямовують перехід системи до нового стану. Алгоритм розроблення програми передбачає реалізацію певних технологічних 4 етапів, в результаті яких створюється програма розвитку навчального закладу на 2-3 роки.

Прогнозовані результати: висока ефективність управління інноваційною діяльністю; системний розвиток навчального закладу.

4. Етнопедагогіка М.Стельмаховича. «Школа-родина»

Автор-розробник – М.Стельмахович.

Суть. Українська етнопедагогіка є власне національною навчально-виховною системою, що формується завдяки поєднанню народного, національного та загальнолюдського через зв'язок із сьогоденням і майбутнім в історії нашого народу. Основними компонентами етнопедагогіки є: народне родинознавство, народне дитинознавство, батьківська педагогіка, народна дидактика, народна деонтологія.

Прогнозовані результати: виховання самосвідомості, громадянськості, почуття національної гідності учнів.

5. Педагогіка С.Русової. «Український дитячий садок»

Автор-розробник – С. Русова

Суть. Мета виховання полягає в тому, щоб допомогти вільній еволюції духовних та фізичних сил дитини; сприяти звеличенню

«Не всі стануть шаталівцями, але той, хто буде йти за мною, той зробить крок уперед і ні кроку назад» В.Шаталов

культу особистості, яка вільно виявляє всі свої творчі сили, створити людину з широким розумінням свої громадянських обов'язків, із незалежним, високо розвинутим інтелектом, братерським почуттям до всіх інших людей, людину, що здатна до роботи, яка ніде, за жодних обставин не загине морально й фізично та доведе до громадськості свою незалежну думку.

На думку вченої до особистості вихователя мають бути особливі вимоги «особа садівниці є головним фактором в садку» Вона повинна мати «свою широку схему освіти», «сама в собі має розвинути такі цінні риси», які намагається прищепити дітям.

Прогнозовані результати: створення умов для гармонійного виховання особистості дошкільника; плекання національного духу; ефективна взаємодія дошкільних навчальних закладів із родинами.

6. Педагогіка М.Монтессорі. «Дім вільної дитини»

Автор-розробник – М.Монтессорі.

Суть. Основне завдання педагога полягає у наданні дитині засобів для розвитку, розкритті правил їх використання. Для цього необхідно створити предметно-просторове середовище, в якому дитина зможе найповніше реалізувати свої природні здібності та схильності. Діяльність дитини має бути вільною та самостійною. Педагог використовує в роботі самонавчальні засоби-матеріали, з яким вихованець спершу працює, наслідуючи педагога, діючи за зразком, а потім приступає до самостійної роботи з ними.

Характерною рисою технології є презентації (основні уроки) та індивідуальні уроки (уроки номенклатури).

Прогнозовані результати: розвиток дрібної та великої моторики руки, сенсорики, логічного мислення, пам'яті; виховання самостійності й організованості дитини.

7. Вальдорфська педагогіка. «Вальдорфський дитячий садок»

Автор-розробник – Р.Штайнер.

Суть. Вальдорфська педагогіка – це педагогічна система, вибудована на антропософських засадах розуміння розвитку людини як цілісної взаємодії тілесних, душевних і духовних чинників, спрямована на виховання духовно вільних особистостей. Основні педагогічні положення: поступальний індивідуальний розвиток дитини за життєвими ритмами, нерозривний зв'язок із соціальним оточенням.

Стрижнем програми є принципи індивідуального підходу, свобода у вихованні, урахування особливостей режиму дня й ритму року.

Основне завдання садка – догляд за органами чуття дитини.

Прогнозований результат: духовний розвиток особистості дошкільника.

8. Школа адаптивної педагогіки.

Автори-розробники – С.Ямбург, Б.Бройде.

Суть. Адаптивне навчання використовується з метою побудови індивідуальної траєкторії розвитку особистості школяра, зважаючи на його психофізичні особливості, здібності і схильності, завдання забезпечення максимальної самореалізації.

Адаптація дитини до школи реалізується шляхом визнання учня суб'єктом навчання. Адаптація школи до дитини - через систему диференціації навчально-виховного процесу.

Орієнтовною основою для побудови програм навчання є державний стандарт, який на практиці реалізується за 3-ма навчальними потоками-траєкторіями:

базового стандарту (основна траєкторія); передової освіти (поглиблена траєкторія); компенсую чого навчання (корекційно-розвивальна траєкторія).

Прогнозовані результати: вільний вибір та самореалізація особистості школяра; формування позитивної Я-концепції; засвоєння всіма дітьми навчального матеріалу на рівні державного стандарту.

9. Педагогіка життєтворчості. «Школа життєтворчості особистості»

Автор-розробник – І. Єрмаков

Суть. Життєтворчість як спосіб само програмування й творчого здійснення особистістю свого життя є унікальним і винятковим надбанням людини. Проблема життєтворчості зосереджується на проблемі творення себе, побудові свого життя, виходячи з власного розуміння його сенсу.

Школа – це простір для життя людини, простір можливостей реалізації її вільних, духовних потреб та інтересів, культури життя і самовизначення, формування інноваційної потреби жити в умовах постійних змін, бути ініціатором змін і активної соціальної дії; пріоритет особистості, її замовлення на освіту; орієнтація на виховання вільної, конкурентоспроможної особистості, здатної до критичного мислення, розв'язання життєвих проблем, презентації себе на ринку праці, вихід на індивідуальну життєву траєкторію розвитку і саморозвитку.

Прогнозовані результати: розвиток ключових компетентностей, формування проектно-культури, нових способів мислення й діяльності.

10. Проблемно-цільовий підхід до управління школою

Автори-розробники – В.Лазарев, М.Поташник

Суть. За системного підходу до управління в центрі уваги перебуває процес прийняття управлінських рішень. Рішення приймаються на всіх рівнях організації. Остання є сукупністю центрів прийняття управлінських рішень, пов'язаних між собою комунікаційними каналами. Завдання в тому, щоб прийняті рішення відповідали інтересам системи та були скоординовані між собою. Сутність проблемно-цільового підходу полягає в розробленні програми розвитку школи як моделі системного розв'язання проблеми.

Прогнозовані результати: системний підхід до впровадження інновацій, орієнтованих на розв'язання проблеми конкретного закладу.

11. Проектний підхід до управління школою.

Автори-розробники – Л.Калініна, Т.Капустеринська.

Суть. Освітній процес у школі здійснюється не однією людиною, а всіма його учасниками, тому за умов застосування проектного методу керівництва школою на кожному рівні розроблення кожна з груп певною мірою бере в ньому участь, що визнається підбором проектною командою та розподілом ролей. Проектанти зобов'язані розв'язати 4 найважливіші проблеми: визначити місію, цілі та завдання; розподілити ролі та обов'язки; виробити необхідні процедури; управляти міжособистісними відносинами.

Прогнозовані результати: ефективне функціонування закладу в умовах переходу на новий зміст, структуру і 11-річний термін навчання.

12. Освітня система «Довкілля»

Автор-розробник – В.Ільченко.

Суть. Освітня система «Довкілля» – модель національної школи. Вона формує цілісну свідомість людини, яка здатна брати на себе відповідальність за своє майбутнє та майбутнє рідної землі, народу, виховує цілісне ставлення дитини до себе, до світу, що ґрунтується на почутті любові до довкілля, людей, що їх оточують. У такий спосіб реалізуються принципи гуманізму та екологічного реалізму, орієнтовані на розвиток екологічної культури молодого покоління. Програма освіти «Довкілля» як дидактична система викладання предметів природничого циклу альтернатива традиційному підходу. Вона передбачає не традиційну структуру уроку і нову систему навчально-методичного забезпечення.

Прогнозовані результати: формування цілісних знань учнів, природо-дослідницьких умінь і навичок, пізнавальних мотивів учіння, розвиток духовності, мислення, екологічної культури, виховання свідомого й бережливого ставлення до природи, плекання почуття відповідальності за майбутнє.

13. Інтегральна освітня технологія В.Гузєва.

Автор – розробник В.Гузєєв

Суть. Назва технології пов'язана з інтеграцією перспективних напрямів удосконалення навчального процесу, як-от: планування результатів навчання, укрупнення дидактичних одиниць, психологізація навчального процесу, комп'ютеризація. Створення цілісного інтегрального освітнього середовища реалізується шляхом конструювання блочної системи уроків програмової теми. Для даної технології розроблена типова структура уроків.

Прогнозовані результати: реалізація особистісно діяльнісного підходу в навчанні; розвиток особистості школяра; високий рівень засвоєння змісту навчального предмета.

14. Технологія визначення ефективності сучасного уроку.

Автор-розробник – З.Горішний.

Суть. Технологія дає можливість визначити ефективність навчально-виховної роботи на уроці в системі внутрішнього шкільного контролю. Мета – здійснювати об'єктивне оцінювання праці педагога і впливати на ефективність проведення уроків, допомагати вчителю

удосконалити свою професійно-педагогічну діяльність.

Технологія передбачає розв'язання педагогами основних завдань уроку: організації особистісно орієнтованого навчання, проведення уроку із використанням сучасних технологій, оптимальне поєднання різних форм роботи, активізацію розвитку всіх сфер особистості учня, тісний зв'язок з життям, ефективне застосування сучасних дидактичних засобів тощо.

Прогнозовані результати: оптимізація роботи вчителя; напрацювання системи комплексного оцінювання діяльності педагогів, їхнього фахового зростання; спрямованість на розвиток школярів; економія часу.

15. Технологія здійснення аналізу підсумків навчального року

Автор-розробник – В.Зверева.

Суть. Основною умовою цілеспрямованого розвитку закладу освіти є педагогічний аналіз підсумків роботи за попередній рік. Він передбачає п'ять етапів: підготовчий період; етап декомпозиції; аналіз показників роботи школи; встановлення причинно-наслідкових зв'язків; узагальнення.

Прогнозовані результати: цілеспрямований розвиток закладу освіти.

БАНК НАВЧАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1. Система розвивального навчання Д.Ельконіна – В.Давидова

Автори-розробники – Д.Ельконін– В.Давидов

Суть. Мета розвивального навчання – формування теоретичної свідомості мислення, узагальнених способів розумових дій, відтворення в навчальній діяльності логіки наукового пізнання, становлення дитини як суб'єкта різноманітних видів і форм людської діяльності.

Технологія розвивального навчання залучає дитину до самостійної пошукової квазідослідницької діяльності, що свідомо сприймається як особиста мета. В умовах розвивального навчання цілеспрямована навчальна діяльність організовується не від конкретного до загально-абстрактного, як за традиційної моделі, а навпаки. Типологія уроків за даною технологією: урок формулювання навчального завдання; уроки моделювання способів розв'язання навчальних проблем; уроки контролю за результатами навчальної діяльності; уроки оцінювання результатів розв'язання навчального завдання.

Прогнозовані результати: розвиток суб'єктивності, мислення, творчих здібностей, активності та ініціативності, формування дослідницьких умінь учнів.

2. Система розвивального навчання Л.Занкова

Автор-розробник – Л.Занков.

Суть. Л. Занков розробив дидактичні принципи розвивального навчання: цілеспрямованість розвитку на основі комплексної розвивальної системи; системність і цілісність змісту; провідна роль теоретичних знань; навчання на високому рівні складності; просування у вивченні матеріалу високими темпами; усвідомлення дитиною процесу учіння; залучення в процес навчання не лише раціональної, а й емоційної сфери; варіативність процесу навчання, індивідуальний підхід; робота над розвитком усіх дітей.

Особливості уроку розвивального навчання: хід пізнання – «від учнів»; характер діяльності учнів: спостерігають, порівнюють, групують, класифікують; роблять висновки; виявляють закономірності.

Прогнозовані результати: створення розвивального навчального середовища; всебічний гармонійний розвиток особистості школяра.

3 Система проблемного навчання

Автори-розробники – М.Махмутов та ін.

Суть. М.Махмутов обґрунтував проблемне навчання як тип розвивального навчання, в якому систематична самостійна пошукова діяльність учнів поєднується із засвоєнням ними готових висновків науки, а система методів вибудовується з огляду на цілі покладання і принцип проблемності.

Сутність проблемного навчання є ланцюгом проблемних ситуацій у різних видах навчальної діяльності учнів, управління їх розумовою діяльністю щодо засвоєння нових знань шляхом самостійного розв'язання навчальних проблем.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ОРІЄНТОВАНЕ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКТИВНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО НАБУТТЯ ЗНАНЬ, РОЗВИТОК ЇХ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ та індивідуальних творчих здібностей.

Прогнозовані результати: розвиток творчих здібностей, здатності до самостійної роботи, підвищення рівня навчальних досягнень учнів.

4. Інформаційно-комунікаційні технології

ІКТ – це такі моделі навчально-виховного процесу, у яких мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерної техніки та програмного забезпечення.

За сферами їхнього застосування ІОТ класифікуються на: інформативні; бібліотечні; технології моніторингу та керування освітніми процесами (технології освітнього менеджменту); навчально-методичні; інтелектуально-експертні.

Інформативні технології пов'язані зі створенням і використанням масивів інформації (що зберігається або у гіпертекстовому форматі, або у вигляді персонально-глобальних баз даних) про поточний стан різних сфер життя навчального закладу. Типовими інформаційними об'єктами в цьому разі можуть бути:

- розклад занять, іспитів, заліків;

інформація про роботу гуртків і секцій (загальні відомості про секцію, її учасників і керівників, повідомлення про останнє засідання, тематичний план, розклад роботи тощо);

творчі та науково-практичні праці учнів закладу або посилання на них;

інформація про науково-практичну і творчу діяльність учителів

закладу;

інформація про результати навчального процесу (рейтинги учнів або навіть журнали успішності та відвідування);
періодичне видання, що випускається в закладі;
загальна інформація про навчальний заклад;
різноманітні оголошення, довідки та інше.

Доступ до вказаної інформації здійснюється через web-сторінку, постійну інформаційну підтримку цієї web-сторінки може здійснювати ініціативна група, що складається з учнів та вчителів закладу під керівництвом системного адміністратора. Доцільним є розподіл користувачів такої інформативної системи на декілька категорій. Причому кожна категорія матиме свій рівень доступу (можливість ознайомлення тільки з певною частиною інформації). Природним є виділення таких користувачів інформації:

системний адміністратор;
адміністрація закладу та ініціативна група;
вчителі;
учні;
батьки учнів;
інші особи, яких цікавить інформація про заклад.

Бібліотечні технології включають такі аспекти:

А) автоматизація роботи звичайної бібліотеки (створення автоматизованої системи пошуку та системи замовлень тощо); слід зауважити, що бажаною є можливість до бібліотечної системи закладу вчителів та учнів з мережі Internet;

Б) створення доступної для вчителів та учнів бібліотеки на сервері освітнього закладу, а також створення каталогу посилань на літературні (гіпертекстові) джерела, які можна знайти в мережі Internet;

В) створення бібліотеки мультимедійних компакт-дисків з курсами із дисциплін, що викладають ся у навчальному закладі та із супутньою інформацією - CD-ROM має стати для учня та вчителя так само легко досяжним і простим у використанні джерелом інформації, як і звичайна книга.

Технології моніторингу та керування освітніми процесами (технології освітнього менеджменту)

Відповідно до двох груп завдань, які виконує освітній менеджмент (завдання адміністративного спрямування та завдання навчально-виховного спрямування),

можна виділити типи технологій освітнього менеджменту:

I. Технології, орієнтовані на розв'язання адміністративних проблем, які є специфічними саме для освітніх закладів. Такі проблеми в межах IOT розв'язуються спеціалізованими програмними засобами. Типовим прикладом такого засобу є програма автоматизованого розрахунку оптимального розкладу, яка може бути використана як частина автоматизованого робочого місця заступника директора з навчальної роботи.

II. Технології педагогічного менеджменту

Для цих технологій можливі два рівні застосування:

збирання та автоматизований статистичний аналіз інформації про певні явища та процеси в освітньому закладі. На підставі результатів цього аналізу керівництво закладу самостійно приймає рішення;

2) застосування повноцінної експертно-аналітичної системи, яка на базі зібраної та проаналізованої інформації видає користувачеві (керівнику закладу) поради у вигляді альтернативних рішень.

Об'єктами досліджень можуть бути, наприклад, такі статистичні сукупності:

- відомості про успішність (рейтинги) учнів;
- особисті дані учнів (стать, відомості про сім'ю, матеріальне становище, медичні дані, коефіцієнт інтелекту, психічні особливості, захоплення);
- результати анкетних опитувань учнів, учителів, батьків щодо різних аспектів досліджуваної проблеми.

Прогнозовані результати: формування умінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей

5. Ігрові технології.

Автори-розробники – Д.Ельконін, В.Коваленко, Б.Нікітін, П.Підкасистий, М.Стронін та ін.

Суть. Технологія за своєю суттю поліваріативна. Вона може реалізовуватись за схемами Д.Ельконіна, В.Коваленко, Б.Нікітіна, П.Підкасистого, М. Строніна, М.Шутя і може використовуватись у процесі навчання дітей різних вікових груп. Гра як вид навчальної діяльності в умовах конкретної ситуації спрямована на засвоєння соціального досвіду, в якому формуються й удосконалюються вміння та навички учнівського самоуправління.

У навчанні старшокласників використовуються різні модифікації ділових ігор: імітаційні, операційні, рольові, діловий театр, психо-та соціограма.

Прогнозовані результати: розвиток суб'єктності школяра, процесів саморегулювання та управління власною навчальною діяльністю.

6. Інтерактивні технології

Автори-розробники – О.Пометун, Л.Пироженко.

Суть. Інтерактивне навчання ґрунтується на концептуальній ідеї співробітництва, взаємонавчання. Процес пізнання відбувається за умови активної взаємодії всіх учнів. Залежно від мети уроку і форм організації навчальної діяльності використовуються інтерактивні технології кооперативного, колективно-групового, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Деякі локальні технології можуть використовуватись на будь-якому етапі традиційного уроку, трансформуючи його в інтерактивний. Структура технологічного інтерактивного уроку представлена такими етапами: перший – мотивація; другий – оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів; третій – надання необхідної інформації; четвертий – інтерактивна справа; п'ятий – підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Інтерактивні технології «Мозковий штурм», «Займи позицію», ток-шоу, розігрування ситуацій у ролях активно використовуються у виховній роботі зі школярами.

Прогнозовані результати: активізація пізнавальної діяльності учнів; формування вмінь і навичок, ціннісно-сміслових орієнтацій; розвиток суб'єктності, мотивації до навчання.

7. Технологія інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей

Автор-розробник – В. Шаталов.

Суть. Принципи технології інтенсифікації навчання В.Шаталова: багаторазове повторення; обов'язковий поетапний контроль; динаміка діяльності; використання опор, орієнтовної основи дій.

Особливості змісту: навчальний матеріал подається великими дозами; поблично структурований; оформлений у вигляді опорних схем-конспектів. Опорний конспект є наочною схемою, у якій подано інформацію, що її потрібно засвоїти. Він є своєрідною конструкцією системи взаємопов'язаних символів як замінників системи фактів, понять, ідей, наділених певним смисловим значенням.

Технологічні етапи: вивчення теорії у класі; самостійна робота вдома; перше повторення; усне приговорювання конспекту; друге повторення: узагальнення і систематизація.

Прогнозовані результати: формування системи знань, умінь і навичок; навчання дітей незалежно від індивідуальних даних; прискорене навчання.

8. Технологія рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів

Автор-розробник – В.Фірсов.

Суть. Технологія передбачає введення двох стандартів: обов'язкової загальної підготовки (базовий рівень обов'язкового мінімального засвоєння знань всіма школярами) і поглибленої підготовки (додатковий рівень, визначає глибину оволодіння змістом навчального предмета особливо здібними та працелюбними учнями).

Характерні риси технології: блочна подача матеріалу; робота з малими групами на кількох рівнях засвоєння; наявність навчально-методичного комплексу (банк завдань обов'язкового рівня, система

спеціальних дидактичних матеріалів, виокремлення обов'язкового матеріалу в підручниках та завдань необхідного рівня в задачниках).

Основна умова рівневої диференціації – систематична повсякденна робота щодо усунення прогалин у засвоєнні матеріалу шляхом організації перездачі заліків. Система контролю та оцінювання навчальних досягнень передбачає: тематичний контроль; повну перевірку обов'язкового рівня підготовки; відкритість візріців перевірки завдань обов'язкового рівня; виставлення оцінки методом складання (загальний залік = сума певних заліків); подвійність в оцінці обов'язкового рівня (зараховано-незараховано); підвищення оцінки за досягнення, які перевищують базовий рівень; «закриття» проблем (доздача, а не перездача); можливість «дрібних» заліків; кумулятивність підсумкової оцінки (річна оцінка виставляється на основі отриманих).

Прогнозовані результати: досягнення всіма дітьми обов'язкових запланованих результатів навчання з огляду на рівень їх розумового розвитку.

9. Технологія модульно-блочного навчання

Автори-розробники – Г.Левітас, В.Гузєєв.

Суть. Мінімальною одиницею навчального процесу є не урок, а цикл уроків-модуль. Він буває одно-, дво- або чотири урочний. Кожен з модулів є блоком із чіткою послідовною структурою. Наприклад, структура модуля чотирьох циклів така: перший урок – вивчення нового матеріалу; другий – урок узагальнення; третій – закріплення; четвертий – корекція.

Характерні риси технології: основний навчальний період – модуль або цикл уроків; пояснювально-ілюстративні, евристичні програмовані методи навчання; основні форми організації навчання – бесіда, практикум; засоби діагностики – поточні письмові програмовані опитування (тести), контрольні роботи або заліки.

Домінуючий елемент технології – зошит з друкованою основою.

Прогнозовані результати: формування системи знань, умінь і навичок учнів; досягнення запрограмованих результатів навчання.

10. Технологія блочно-консультаційного навчання

Автори-розробники – П.Ерднієв, П.Ібрагімов, М.Щетінін, Н.Гузик, В.Шаталов та ін.

Суть. Концептуальні ідеї технології розроблялись на основі методів укрупнення (П.Ерднієв), концентрованого навчання (П.Ібрагімов), занурення (М.Щетінін) та ін. Блок – це логічно завершений, дидактично обґрунтований навчальний матеріал кількох уроків теми, розділу, що дає можливість сконцентрувати інформацію навколо провідних ідей навчального курсу. Блочний підхід до вивчення програмового матеріалу супроводжується систематичним консультуванням. Він реалізується через систему уроків блочного викладу матеріалу.

Етапи технології: лекція, семінарські заняття; лабораторний практикум; уроки розв'язування задач; залік; уроки цікавих повідомлень.

Прогнозовані результати: формування цілісних знань учнів; розвиток системного мислення, самостійної пошукової активності учнів, економія часу.

11. Технологія колективного способу навчання

Автор-розробник – А.Рівін.

Суть. Колективний спосіб навчання — це така організація праці, в процесі якої навчання здійснюється шляхом спілкування в динамічних (змінних) парах, коли учасники вчать один одного. Технологія ґрунтується на принципах наявності динамічних (змінних) пар учнів, взаємонавчання, взаємоконтролю, взаємоуправління.

До складу технології належать такі методики: вивчення текстового матеріалу; взаємообмін текстами та завданнями; розв'язування задач і прикладів за підручником; взаємні диктанти; вивчення віршів у змінних парах; робота із запитальниками; вивчення іноземної мови.

Основні технологічні етапи:

Складається маршрут вивчення тексту за підручником. Навчальний матеріал поділяється на 3 – 6 частин. Кожен учень працює в індивідуальному режимі.

Вивчення першої частини тексту в парі: один учень читає текст, інший стежить за підручником; прочитане обговорюється: один переказує, інший доповнює.

У нових парах учні спочатку коротко повторюють зміст першої частини; звіряють та уточнюють свої плани; один переказує першу частину, інший за його зошитом стежить за викладом, уточнює та доповнює. Відпрацьовується друга частина тексту (аналогічно до першої). Учні розходяться та об'єднуються в нові пари для опрацювання третьої, четвертої, п'ятої частини тексту.

Опрацювавши текст в останній групі, учень повідомляє учителю (черговому учневі) про завершення роботи.

Формуються малі групи (4 – 6 осіб); обирається ведучий, який надає кожному можливість викласти новий матеріал; група виставляє оцінки кожному індивідуально; ведучий подає вчителю список з оцінками. Останній з метою контролю може додатково перевірити знання двох – трьох осіб на вибір. Оцінки переносяться до класного журналу.

Прогнозовані результати: засвоєння знань, умінь і навичок; розвиток комунікативних якостей особистості; виховання працелюбності.

12. Технології групового способу навчання

Автор-розробник – В.Дяченко.

Суть. Організаційна структура групового способу навчання може бути комбінованою, такою, що поєднує групову роботу учнів (один вчить багатьох), парну та індивідуальну. Однак домінує значення має групова форма роботи. До групових технологій належать: класно-урочна організація, лекційно-семінарська система, дидактичні ігри, бригадно-лабораторний метод тощо.

Особливості організації групової роботи (за Г.Селевко). Клас поділяється на групи для розв'язання конкретних завдань. Кожна група отримує певне завдання (однакове для всіх або диференційоване) і виконує його спільно під безпосереднім керівництвом лідера групи або вчителя. Завдання в групі виконується у такій спосіб, який дає можливість оцінити індивідуальний внесок кожного. Склад групи неперестійний. Він добирається зважаючи на те, щоб із максимальною ефективністю для колективу могли реалізуватися навчальні можливості кожного члена групи, залежно від змісту та характеру очікуваної роботи.

Технологічні етапи групової роботи на уроці:

1. Підготовка до виконання групового завдання: постановка пізнавального завдання (проблемної ситуації); інструктаж щодо послідовності роботи; надання групам дидактичного матеріалу.

2. Групова робота: ознайомлення з матеріалом, планування роботи в групі; розподіл завдань між членами групи; індивідуальне виконання завдань; обговорення індивідуальних результатів роботи в групі; обговорення загального завдання групи; підбиття підсумків групового навчання.

3. Підбиття підсумків:

в повідомлення про результати роботи групи; аналіз пізнавального завдання, рефлексія; загальний висновок про групову роботу, досягнення поставленої мети. Коментування вчителем роботи групи.

Прогнозовані результати: активізація пізнавальної діяльності учнів; високий рівень засвоєння змісту матеріалу.

13. Технологія групових творчих справ

Автор-розробник – К.Баханов.

Суть. Технологія поліфункціональна за суттю. На практиці вона може реалізуватися за різними технологічними схемами (жорсткими та гнучкими). Суть технології – виявлення та розвиток різних видів творчих здібностей школярів на основі стимулювання пізнавальних мотивів навчання, прагнення до самовираження та самоствердження.

Робота учнів за інтересами у творчих групах спрямована на розв'язання конкретних творчих завдань.

Технологічні етапи (за К.Бахановим):

Перший етап – пошуковий. Ознайомлення учнів у загальних рисах із темою; розвиток пізнавального інтересу, мотивація; визначення термінів та критеріїв підготовленості учнів до певного виду діяльності; спільний перегляд наявної та пошук необхідної навчальної літератури, ілюстративного матеріалу, технічних засобів навчання тощо. Тривалість етапу – 3 – 4 дні.

Другий етап – визначальний. Організаційні моменти вирішуються учнями на перерві або безпосередньо на уроці; їм надається можливість вибрати найцікавішу творчу справу, об'єднатися у творчі групи за інтересами, ознайомитися із завданнями.

Третій етап – планування й виконання завдання. Розподіл ролей; конкретизація завдань; розроблення і виконання наміченого плану дій.

Четвертий етап – презентаційний. Презентація результатів групової творчої роботи.

П'ятий етап – аналітичний.

Підбиття підсумків; самоаналіз творчої діяльності; оцінювання отриманих результатів.

Характерні риси технології: діагностика потенційних можливостей учнів та виявлення рівня розвитку здібностей до певного виду діяльності; визначення кола інтересів; залучення дітей до групової роботи; вільний вибір форм та методів роботи творчої групи; активна самостійна пошукова діяльність; розвиток пізнавальних здібностей, ініціативності та відповідальності за виконання наміченого плану дій; самореалізація.

Прогнозовані результати: самоствердження та самовираження учнів; реалізація творчого потенціалу; формування стійкої мотивації до вивчення предмета, самостійності, ініціативності та відповідальності.

14. Інтегральна педагогічна технологія

Автор-розробник – О. Мариновська.

Суть. Інтегральна педагогічна технологія – це модель навчання, яка ґрунтується на виявленні в різних навчальних предметах однотипних елементів (проблем, сюжетів, подій, закономірностей тощо) і поєднанні їх у якісно нову цілісність з метою створення цілісного образу світу.

Мета технології – створити оптимальні умови для розвитку та самореалізації школяра шляхом формування цілісних знань про об'єкт, що вивчається. Вони слугуватимуть формою вираження його особистісно розвивального потенціалу, основою творення «образу світу» для свідомості, що сприймає.

На практиці інтегральна технологія знаходить своє відображення в уроках двох видів: бінарному (схема 3) та інтегрованому (схема 4).

Інтеграція змісту слугує засобом формування цілісних знань. Зміст смислових блоків різних предметів має бути ретельно підібраний і структурований навколо однотипних елементів (проблем, сюжетів, подій тощо), а згодом і об'єднаний спільною метою в межах теми уроку. Навчальна інформація має бути зрозуміла та усвідомлена дітьми. Цьому сприяє постійне звернення вчителя до особистісного досвіду дітей, його узгодження з навчальними завданнями, націленість на формування особистісної форми змісту.

Технологічні етапи уроку:

Актуалізація опорних знань. Підготовка до сприйняття; опора на особистісний досвід школярів; стимулювання пізнавального інтересу.

Цілепокладання. Формування пізнавальних мотивів; повідомлення теми, мети уроку; узгодження особистісного досвіду учнів з навчальним завданням.

Вивчення нового матеріалу. Усвідомлення змісту смислових блоків, розроблених на інтегрованій основі; розкриття основних домінант уроку.

Закріплення. Закріплення нових знань і способів дій; визначення стану реалізації поставлених цілей; контрольно-оцінювальна діяльність; залучення учнів до проектування наступного уроку.

Прогнозовані результати: формування цілісних знань учнів засобами інтеграції змісту суміжних дисциплін; розвиток творчого потенціалу школярів.

14. Технологія «Створення ситуації успіху»

Автор-розробник – А. Белкін.

Суть. Як зазначає О. Пехота, ситуація успіху – це суб'єктивний психологічний стан задоволення, який є результатом фізичного або морального напруження виконавця справи, творця явища. Вона досягається тоді, коли дитина сама визначає цей результат як успіх. Успішність теж тлумачиться як успіх, однак він є зовнішнім, бо оцінюється іншими. Усвідомлення ситуації успіху учнем, розуміння її значимості виникає після подолання психологічних бар'єрів страху бути не таким, як усі, труднощів незнання, невміння тощо.

Характерною ознакою технології є психологічна підтримка розвитку особистості дитини. Мета – створити ситуацію успіху для розвитку особистості, дати можливість кожному вихованцю відчувати радість досягнення успіху, усвідомити свої здібності, повірити у власні сили. За цією технологією учні умовно поділяються на чотири групи: надійні, впевнені, невпевнені, зневірені. Технологія реалізується за допомогою системи прийомів, підібраних для конкретної категорії дітей.

Послідовність технологічних етапів прийому «Стеж за нами» для невпевнених дітей:

I. Діагностика інтелектуального фонду колективу.

Мета – виокремлення школяра з групи невпевнених (недостатній рівень інтелектуального розвитку, трохи лінійний до навчання, але доброзичливий і поміркований).

II. Вибір інтелектуального спонсора.

Мета – виявлення школяра, який із задоволенням буде ділитися своїми знаннями з іншими (високий рівень інтелектуального розвитку, впевнений у своїх силах, активний і відповідальний).

III. Фіксація результату і його оцінка.

Мета – створити умови для самовираження та самоствердження учнів, захотити до такого виду діяльності інших.

Прогнозовані результати: створення сприятливих психолого-педагогічних умов для саморозвитку та самореалізації особистості школяра.

15. Технологія сугестивного навчання

Автори-розробники – Г.Лозанов, С.Димитрова, Т.Гордієнко, Л.Шевченко та ін.

Суть. В основу технології покладено елементи емоційного навіювання. Роль останніх є домінуючою.

Основний метод сугестивної технології – релаксопедичне навчання. Він базується на взаємодії усвідомлюваних і неусвідомлюваних компонентів психіки в процесі засвоєння та перероблення інформації. Принцип двоплановості та сприйняття інформації лежить в основі побудови інтенсивного навчання, у процесі якого здійснюється «занурення» у навчальну дисципліну, концентроване вивчення матеріалу. Основною одиницею сугестопедичної моделі є урок, який за структурою поділяється на три фази: передсеансову, сеансову та постсеансову.

Прогнозовані результати: розкриття резервних можливостей пам'яті, інтелектуальної активності особистості школяра; формування готовності школярів до успішного опанування навчального матеріалу; підвищення працездатності та зниження втоми; забезпечення високої інтенсивності навчання.

16. Технологія розвитку критичного мислення

Програма «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» (ЧПКМ)

Автори-розробники – Дж. Сміл, К. Мередіт, Ч. Темпл.

Суть. Розвиток критичного мислення розглядається як засіб самореалізації особистості в умовах демократичного суспільства. Технологія розроблена на інтерактивній основі. Її прийнято розглядати як модель локальних стратегій (кубування, гронування, «Щоденник подвійних нотаток», «Мозковий штурм», складання сенкана, підсилена лекція, передбачення за допомогою ключових виразів, дискусійна сітка тощо). Цілісна модель технології представлена технологічним уроком. Останній прийнято

розмежовувати на три фази.

1. Актуалізація. Формується учнівська позиція щодо прийняття мети подальшої діяльності, усвідомлюється значимість власних знань. Важливу роль відіграє розвиток пізнавального інтересу та мотивації до навчання.

2. Усвідомлення змісту. Домінує самостійно-пошуковий спосіб здобуття нових знань. Для нього характерне опертя на особистісний досвід учнів, залучення їх до формулювання та перевірки власних гіпотез. Як результат, у свідомості дитини встановлюються зв'язки між відомим і невідомим, щойно набутих знанням. Отож реалізується процес розуміння як введення невідомого у цілісність (у власний контекст знань).

3. Рефлексія. Передбачає творче й критичне перетворення набутих знань на власні, їх технологізацію. На цьому етапі важливо, щоб засвоєні знання були емоційно підкріплені.

Прогнозовані результати: формування інтелектуальних умінь та навичок; розвиток критичного мислення.

17. Технологія проектного навчання («Метод проектів»)

Автор-розробник — К. Баханов та ін.

Суть. «Метод проектів» зародився в надрах американської системи навчання наприкінці XIX ст. Сьогодні під цим словосполученням розуміють метод навчання, форму організації занять, педагогічну технологію, систему організації навчання.

Спостерігається поліваріативність представлення технології різними авторами (К. Баханов, В. Гузєєв, І. Єрмаков, О. Пехота, І. Чечель та ін.). Однак за своєю суттю вони споріднені – виконують функцію засобу розв'язання проблеми на основі свідомого прийняття суб'єктом мети проектної діяльності. Технологічний концепт проектних технологій орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці.

Метод проектів як технологія в сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання (К. Баханов), за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів.

Робота над кожним проектом починається з конференції (зборів усієї групи (класу)), на якій учні самі пропонують теми для майбутнього проекту. Цьому передує вступне слово вчителя. Він у загальних рисах ознайомлює учнів із темою, яка вивчалася, та слухає пропозиції. Їх висувують окремі учні або групи. Якщо виникає кілька пропозицій, вони обговорюються і обирається найцікавіша. Після чого проект поділяється на кілька міні-проектів. Учні розпочинають роботу щодо збирання необхідної інформації та визначення основних напрямів її аналізу. Наступним етапом є обробка інформації у великій групі та обговорення змісту й форми звіту. Останньою ланкою в проектній системі є підсумкова конференція, на якій заслуховується і обговорюється звіт.

Прогнозовані результати: формування практикоорієнтованого підходу до навчання; ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо); розвиток ініціативності та самостійності учнів.

18. Технологія навчання як дослідження

Автори-розробники — В. Бухвалова, М. Кларін, Є. Коршак, Д. Левітас, О. Пехота та ін.

Суть. Поліваріативна технологія. Особливістю дослідницької діяльності учнів за технологією навчання як дослідження, зазначає О. Пехота, є суб'єктне відкриття нових знань учнем. Основою для цього слугує індивідуальна актуалізація попередньо засвоєних знань, умінь, введення їх до особистісного пізнавального простору.

Для технології є характерними систематизовані (за періодами навчання і за предметами) навчальні дослідження, які мають комплексний вплив на особистість школяра. Суть полягає у розробленні системи дослідницьких завдань, визначенні змістових блоків навчально-дослідницької діяльності у часовій перспективі (на семестр, навчальний рік тощо).

Технологічні етапи (за Д. Левітасом): Ознайомлення з літературою. Виявлення (бачення) проблеми. Постановка (формулювання) проблеми. З'ясування незрозумілих питань. Формулювання гіпотез. Планування і розроблення навчальних дій. Збирання даних (накопичення фактів, спостережень, доказів). Аналіз і синтез зібраних даних. Зіставлення даних-і умовиводів. Підготовка до написання повідомлень. Виступи з підготовленими повідомленнями. Переосмислення результатів під час відповідей на запитання.

Перевірка гіпотез. Побудова нових повідомлень. Побудова висновків і узагальнень.

Прогнозовані результати: формування досвіду дослідницької діяльності; розвиток інтелектуальних здібностей, пізнавальних мотивів умінь, інтересу до навчальних та наукових досліджень.

19. Технологія особистісно орієнтованого уроку

Автор-розробник — С. Подмазін.

Суть. Мета особистісно орієнтованої освіти полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності та суспільних відносин, яка будує свою діяльність та сто-сунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих (екзистенціальних) особистісних цінностей. Для того, щоб стати суб'єктом навчальної діяльності, учень повинен оволодіти її етапами: орієнтації – цілепокладання – проектування – організації – реалізації – контролю – корекції – оцінювання.

Учні опановують структуру діяльності завдяки педагогові, який допомагає їм: орієнтуватися в матеріалі, що вивчається, визначати або брати участь у формуванні мети певної навчальної діяльності, реалізувати план діяльності, маючи можливість варіювати цей процес у межах визначених норм, самостійно або спільно з іншими учнями й педагогом оцінювати результати своєї діяльності, порівнюючи її з еталоном (критеріями досягнення мети). При цьому саме суб'єктне ставлення до мети діяльності, привласнення і породження цієї мети учнями й педагогом у діалоговій взаємодії є першим відправним пунктом у реалізації особистісно орієнтованого навчання: немає мети – немає суб'єкта.

Технологічні етапи особистісно орієнтованого уроку такі:

Етап орієнтації: мотивація наступної діяльності вчителем, позитивна настанова на роботу; інформування учнів про місце певного заняття в цілісному курсі, розділі, темі (схеми, опори, словесна настанова тощо); опора на особистий досвід учнів із проблеми заняття.

Етап цілепокладання: визначення учителя спільно з учнями особистісно значимих цілей діяльності на уроці (що може дати це заняття школяреві зараз, для здачі підсумкового заліку, екзамену, для майбутнього життя); визначення показників досягнення поставлених цілей.

Етап проектування: залучення учнів (по змозі) до планування наступної діяльності через попередню роботу (випереджальні завдання, повідомлення, реферати, підготовку наочності, самостійні завдання); складання плану очікуваної роботи; обговорення складеного плану.

Етап організації виконання плану діяльності: забезпечення варіативності у виборі способів навчальної діяльності (письмово чи усно; індивідуально чи в групі; виклад опорних положень чи розгорнута відповідь; узагальнено чи на конкретних прикладах тощо); вибір учнями способів фіксації пояснення нового матеріалу (конспект, схема, таблиця, опора, план, тези, висновки тощо); вибір учнями (по змозі) завдань і способів їх виконання при закріпленні знань, формуванні умінь та відпрацюванні навичок; в варіативність у домашньому завданні (диференціація за рівнем складності та способом виконання).

Контрольно-оцінювальний етап: залучення дітей до контролю за ходом навчальної діяльності (парні й групові форми взаємоконтролю, самоконтроль); участь учнів у виправленні допущених помилок, неточностей, осмисленні їх причин (взаємо- і самоаналіз); надання

БАНК ВИХОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1. Технологія особистісно орієнтованого виховання

Автор-розробник – І. Бех.

Суть. Принципи особистісно орієнтованого виховання: цілеспрямоване створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно розвивальне спілкування; використання співпереживання як психологічного механізму у вихованні особистості; систематичний аналіз вихованцем власних і чужих учинків.

Виховання ґрунтується на розумінні, прийнятті й визнанні дитини як повноправної особистості. Особистісно орієнтоване виховання вибудовується на діалогічній основі, передбачає суб'єкт - суб'єкту взаємодію учасників виховного процесу, їх самоактуалізацію і самоорієнтацію. Гнучкість – характерна риса виховного впливу, що базується на розумінні психологічних закономірностей емоційно-чуттєвого розвитку дитини. Адже дитина не може постійно поводитись відповідно до усталених етичних вимог.

Варто визнати за нормальне явище різні прояви поведінки дитини, вибудовувати конкретні виховні методики, технології з огляду на часову перспективу. Вони не забезпечують негайного результату. Тому таким важливим є толерантне та чуйне ставлення, розуміння внутрішнього світу дитини, утвердження її гідності тощо. Головне, щоб педагог розумів і зважав на всю складність морального вчинку, що його має здійснити вихованець. Від цього залежить ефективність виховного процесу.

Як зазначає І. Бех, постає необхідність у підвищенні розвивальної ефективності виховання, оптимізації процесу керування виховною діяльністю дитини. А це пов'язано зі створенням і використанням якісно нових методів виховання. Останні мають ґрунтуватися не на механізмі зовнішнього підкріплення (заохочення й покарання), а на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання і позитивного емоційного оцінювання, які апелюють насамперед до самосвідомості та до свідомого, творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей. Такі методи й можна класифікувати як виховні технології особистісної орієнтації.

Одиницею аналізу має бути вільний вчинок. Виховати особистість – означає допомогти вихованцю відкрити, усвідомити й привласнити загальнолюдські та національні моральні норми як цінності особистого життя, які утворюють внутрішній стрижень особистості – ціннісну морально-етичну орієнтацію, яка слугує основою розвитку та самореалізації в умовах соціокультурної діяльності.

Прогнозовані результати: розвиток суб'єктності, ціннісно-сміислової сфери особистості вихованця; інтеграція у суспільство за збереження особистісної автономії.

2. Технологія формування творчої особистості

Автори-розробники – Ю. Богоявленська, Р. Грановська, В. Паламарчук, О.Пехота, С. Сисоєва та ін.

Суть. Розвиток творчої особистості, зазначає О.Пехота, вимагає впровадження нових дидактико-методичних засобів, які допомагають моделювати навчально-виховний процес, зважаючи на поставлену мету.

Технологія формування творчої особистості поліфункціональна за суттю. Її доцільно розглядати як цілісну модель, що об'єднує локальні технології, як-от: технологія створення психологічних умов підготовки школярів до творчої діяльності (А. Вержиховська та ін.); технологія використання на уроці навчальних і навчально-творчих завдань (В. Барко, А. Тютюнникова); технологія узагальненого заняття пошукового типу (В. Шубинський); технологія розвитку продуктивної пізнавальної діяльності. Учитель вибирає та

впроваджує ту технологію, яка сприятиме найпродуктивнішому розв'язанню окреслених мети і завдань.

Технологія використання на уроці навчальних і навчально-творчих завдань передбачає такі етапи (за В. Барко): аналіз запитання задачі та з'ясування, що дано і що потрібно знайти; визначення того, які дані необхідні для відповіді на запитання задачі; з'ясування, чи всі необхідні дані наведено в умові задачі (якщо ні, визначення засобу знаходження відповідних величин); планування послідовності операцій, спрямованих на знаходження відповіді (складання алгоритму розв'язання); реалізація запланованого шляху розв'язання; перевірка розв'язку задачі.

Прогнозовані результати: розвиток творчого мислення школярів, формування технологізованих знань.

3. Технологія життєвого проекту та життєвого проектування

Автори-розробники – І. Єрмаков, Д. Пузіков.

Суть. Життєве проектування є механізмом розвитку та реалізації суб'єктності особистості в її життєдіяльності, життєвий проект як результат життєвого проектування є розвитком, конкретизацією, механізмом практичного втілення стратегій життя.

Алгоритм технолога передбачає п'ять основних етапів:

Життєвого задуму – визначення загальних очікувань людини щодо свого майбутнього життя, формування прообразів життєвих цілей, окреслення життєвих цінностей та принципів особистості.

Життєвого програмування – чітке визначення цілей життя, їх узгодження та систематизація у життєвому проекті (життєвій програмі).

Життєвого планування – розбудова на основі цілей особистості її планів життя; деталізація та конкретизація життєвих цілей у піраміді життєвих завдань.

Життєздійснення. Його змістом є реалізація життєвих завдань, планів у життєдіяльності особистості.

Аналітико-корекційний — аналіз та оцінювання результатів життєздійснення, внесення до життєвого проекту відповідних коректив.

Статична структура життєвого проекту особистості охоплює взаємопов'язані елементи (підсистеми): життєві цінності, норми, цілі, завдання, плани, ресурси, програму, результати. Важливим аспектом реалізації життєвого проекту, дієвим проявом компетенції життєздійснення, як зазначає І. Єрмаков, є життєві інновації.

Вони передбачають упровадження в життя певного виду діяльності, вчинків, моделей поведінки, які були спроектовані самою особистістю і раніше ніколи нею не застосовувалися. Ці новоутворення повинні впливати на відносини особистості з її соціальним середовищем, змінювати їх. Водночас життєві інновації – це специфічна методика індивідуально-особистісного дослідження життя (життєвого експерименту), за допомогою якого людина пізнає себе, своє життя.

Прогнозовані результати: розвиток та реалізація суб'єктності особистості в її життєдіяльності.

4. Технологія підтримки розвитку обдарованості вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів

Автор-розробник – О. Мариновська.

Суть. Розробити механізм підтримки розвитку обдарованості вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Специфіка технології – підтримка розвитку художньо-естетичної обдарованості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, шляхом модернізації системи гурткової роботи на діагностичній основі відповідно до мети й

завдань програми, реорганізації гуртків у творчі майстерні.

Реалізація технології на першому етапі передбачає розкриття потенційних можливостей вихованців (виявлення учнів із художньо-естетичним типом обдарованості та залучення їх до гурткової роботи в цільових творчих проєктах з образотворчого мистецтва, музики, літератури, театру). На другому – самовизначення вихованців, вибір одного з гуртків, реорганізованих у творчі майстерні в межах цього проєкту. На третьому – моделювання, що передбачає технологізацію гурткової роботи (робота за авторськими програмами, впровадження в практику технології заняття творчої майстерні, виготовлення продуктів творчої діяльності, психолого-педагогічний супровід). На четвертому – презентацію та реалізацію продуктів творчої діяльності вихованцями (залучення учнів до організації виставок-розпродаж виробів, їх участь у концертах художньої самодіяльності, презентаціях тощо).

Художньо-естетичну обдарованість варто підтримувати і розвивати в усіх дітей школи-інтернату. Йдеться про охоплення великої кількості школярів, залучення їх до різнопланової діяльності, формування різновікових груп, розвиток кожної дитини, а не лише власне обдарованої, в якій швидко виявилися здібності та яка набагато випереджає у розвитку своїх однолітків.

Наукова основа організації праці керівників гуртків – характерна риса реалізації технологічного підходу. Якщо за традиційного підходу керівник веде один гурток, то в межах цільового проєкту визначається профільний напрям гурткової роботи, що передбачає організацію кількох гуртків на основі авторських програм. Однак кількості годин за програмою творчої майстерні для школярів, які виявляють стійкий інтерес до певного виду діяльності, недостатньо. Ця проблема розв'язується з допомогою вихователів, які ведуть гуртки «Умілі руки».

Прогнозовані результати: розвиток художньо-естетичних здібностей учнів; оволодіння практичними вміннями й навичками життєдіяльності, що сприяє їх інтеграції у суспільство, соціокультурний простір.

5. Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка («Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей»)

Автор-розробник – М. Єфименко.

Суть. Розвиток та оздоровлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Проведення фізкультурних занять у формі ігрових дійств. Форма фізичної активності дітей – горизонтальний пластичний балет («пластик-шоу»), що поєднує музичність, хореографію, естетичність дійства. Його скорочені програми використовують фізкультурні хвилинки, паузи, розваги та свята.

Ігрова взаємодія з дітьми реалізується в рамках ігрової теми як великої тематичної гри (макрогри), що триває впродовж одного чи кількох занять. Спільна мета і сюжетна лінія передбачають проведення кількох міні-ігор, ігор-вправ. Обґрунтовано доцільність

використання ситуативної міні-гри, що будується на рухових діях макрогри тощо.

«Тотальний ігровий метод» – так охарактеризував М. Єфименко технологію виховання «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей». Вона вибудовується на таких положеннях: Треба йти за логікою природи (педагогіка має бути природною). Фізичне виховання дітей слід здійснювати по спіралі, нове поєднуючи з відомим. Педагогічний спідометр, або так звані загальнорозвивальні вправи (підбирати підготовчу частину заняття слід згідно з «еволюційною гімнастикою»). Заняття поділяється на три частини за фізіологічним підходом. Театр фізичного виховання дітей покликаний граючи – оздоровлювати, граючи – виховувати, граючи – розвивати, граючи – навчати. Позитивна світла енергія радості й задоволення (фізичне виховання має заряджати дітей позитивними

емоціями). Руховий портрет дитини «малює» методика ігрового тестування. Створи тренажери сам! Здоров'я здорових потребує профілактики та корекції. Через рухи та гру – до виховання людини майбутнього. Прогнозовані результати: розвиток і оздоровлення дітей; інтелектуальний та духовний розвиток дошкільників.

6. Технологія розвитку

творчої особистості Г.Альтшуллера (Теорія розв'язання винахідницьких завдань)

Автор-розробник – Г. Альтшуллер.

Суть. Технологія орієнтована на розвиток системного мислення дитини, її творчих здібностей. Основне її завдання – навчити дитину розв'язувати проблеми різних рівнів складності з використанням винахідницьких завдань.

Автор обґрунтовує і класифікує творчі завдання за рівнями складності. Основна ідея технології розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) полягає в тому, щоб переводити завдання з нижчого рівня складності на вищий. Для її успішної реалізації треба навчити дитину виявляти проблеми, з'ясовувати, чому прості завдання розв'язуються легко, а складні – важко. Це є запорукою того, що вихованці поступово привчаються «звужувати пошукове поле»: вони вміють трансформувати складні завдання у прості, бачити й розв'язувати суперечності. Методи ТРВЗ: метод фокальних об'єктів, «Мозковий шторм», синектика, моделювання маленькими чоловічками тощо.

У роботі з дітьми дошкільного віку використовують колективні ігри, ігри-заняття, під час яких діти вчаться спостерігати навколишню дійсність, виявляти суперечливі властивості предметів, явищ, шукати відповіді на поставлені запитання. Педагог орієнтується на вільний та самостійний вибір дитиною предмета, матеріалу, виду діяльності. Ігрові, казкові завдання стимулюють розвиток пізнавального інтересу, уяви, фантазії дітей.

Прогнозовані результати: розвиток творчих здібностей дітей, допитливості, образного й критичного мислення.

Інформаційні технології все глибше проникають у життя людини, а інформаційна компетентність усе більше визначає рівень її освіченості

Районний методичний кабінет Управління освіти, молоді та спорту Красилівської райдержадміністрації

**Вісник
МЕТОДИСТА**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Н.ГЛУЩУК, завідувач райметодкабінету,
Г.САВЧЕНКО, методист суспільних дисциплін,
Л.КАРНАУХ, методист райметодкабінету.

Інформаційно - методичний вісник, №1 (1), жовтень, 2013р.